

SANG

Nummer 1-2/2021

Sang

1-2 2021

Redaktion Lea Wierød Borčak
Uffe Holmsgaard Eriksen
Fedja Wierød Borčak

Adresse Skejby Vænge 289, DK-8200 Aarhus

Mail redaktion@tidsskriftetsang.dk

Hjemmeside www.tidsskriftetsang.dk

ISSN 2597-0518

Om tidsskriftet Tidsskriftet SANG er et forum for kritisk refleksion over sang som udtryksform. Vi bringer både forskning i og formidling om alle typer af sang fra alle faglige vinkler.

Manuskript SANG modtager mange typer indlæg, f.eks. artikler, anmeldelser, interviews og kommentarer. For vejledning se: <https://www.tidsskriftetsang.dk/manuskript>.

Støtte Tidsskriftet støttes af Statens Kunstfond.

Den danske sang

Phillip Faber i samarbejde med
Rikke Hyldgaard
Politikens Forlag
319 sider, illustreret

Faber sætter musikken i centrum

Anmeldt af Lea Wierød Borčak

Fabers flotte bog om den danske sang er bygget op af omkring 20 af forfatterens egne yndlings-sange fra den danske sangskat. I hvert af bogens syv kapitler udgør en håndfuld af Fabers yndlings-sange den prisme, hvorigennem den danske sangskats historie og nutidige beskaffenhed analyseres og diskuteres. Det var på høje tid, at den blomstringstid, som sangen netop nu har i Danmark, begyndte at give sig afkast i beskrivelser i bogform. På utrolig vis er Carl Klausens pionerværk fra 1964, *Dansk Folkesang gennem 150 år*, ellers stadig den

eneste udførlige beskrivelse af dansk sanghistorie. Fabers bog er derfor kærkommen – danskeres syngelyst og påskønnelse af den danske sangskat fortjener en modsvarende litterær beskrivelse.

Den absolut største fortræffelijkheid, jeg vil fremhæve ved *Den Danske Sang*, er den frimodighed, hvormed bogen sætter *musikken* i fokus. Tit geråder debatten om den danske sangkultur automatisk i en diskussion om tekstlige forhold, som om musikken kun spiller en sekundær eller slet ingen rolle. F.eks. drejer de seneste

års lejlighedsvis debatter om specifikke sange sig så godt som altid om disse sanges tekstlige indhold med referencer til hårfarver og muslimske højtider. Diskussioner om musikalske forhold er fraværende. Og der er egentlig en forståelig årsag til, at det er sådan: Musik er svært at tale om. I hvert fald på et plan, der stikker dybere end den mere eller mindre subjektive oplevelse.

Den faglige behandling af emnet musik har altid kæmpet med den udfordring, at terminologien har tendens til at lukke sig om sig selv. De analyseapparater, der bruges i musikfaglige sammenhænge, kan opleves meget tekniske og indviklede for udenforstående – hvilket gør, at mange kommer til at opfatte sig selv som netop dét – udenforstående. Hertil kommer nodeskriften, som også kulturelt opfattes som noget, kun de særligt indviede (dem fra et hjem med klaver) mestrer. Denne tilstand er både helt skør og ret bedrøvelig, når man tænker på, at stort set alle har et forhold til musik. Der er vel næsten ingen mennesker, der ikke hører musik i dag, for ikke at tale om det voksende antal syngende mennesker. Så hvordan havnede vi i en situation, hvor den faglige diskussion af musikken er forbeholdt de få?

Det falder derfor på et knastørt sted, at Faber frygtløst insisterer på at bringe udfoldede

Men Faber viser altså, at der ikke behøver være nogen modsætning mellem en folkelig appel og en musikteoretisk fundering. Og hvilken befrielse.

og substantielle beskrivelser af musikken i den danske sangskat, og at han uden tøven benytter den klassiske musikfaglige terminologi samt nodeeksempler.

Faber fortæller om akkordfølger og melodiske bevægelser; han er ikke bange for at beskrive, hvordan det tit er de musikalske virkemidler, der giver en god sang sin effekt, som f.eks. pianistens undersekst på linjen "hvad gennembrød den sorte jord" i "Den blå anemone". Med denne sprogbrug medvirker han dermed til en tiltrængt afdramatisering af det halvforkætrede klassisk-musikfaglige sprog. Herfra skal der tilmed lyde en pris til redaktøren for at have turdet at lade dette stå. Som musikfaglig skribent bliver man alt for ofte bedt om at nedtone musikfagligt sprog, der er "for teknisk" til en formidlingssammenhæng. Men Faber viser altså, at der ikke behøver være nogen modsætning mellem en folkelig appel og en musikteoretisk fundering. Og hvilken befrielse. For det *er* netop den neapolitanske subdominant, der er den genistreg, som gør Carl Nielsens melodi til "Tit er jeg glad" så sælsomt hemmelighedsfuld og melankolsk i sidste verslinje.

Fabers fokus på musikken gør også den aktuelle danske sangkultur mere ret, end den verserende debat gør. Debatternes og kritikkers centrering omkring sangtekster står i et underligt misforhold til den stadigt større rolle, musikken spiller i den voksende fællessangglæde. Der er i dag mange tegn på, at glæden ved at deltage i den fælles musikudførelse under fællessang overstiger vigtigheden af sangtekstens ord. Når det er sådan, bliver det blot endnu mindre indlysende, at diskursen om sangkulturen skal fortsætte sin logocentriske kurs.

Fabers insisteren på musikens privilegium i den danske sangkultur afspejler derfor i høj grad virkeligheden. På sin vis er det derfor også en lidt spøjst oplevelse at se, at Faber erklærer sig "kun delvist enig" i den observation om musikudførelsens opprioritering i dagens fællessangskultur, som jeg har kaldt den melocentriske vending.

Faber mener ikke, at "selve sangene" er gledet i baggrunden: "Vi går bare til dem på en ny måde, hvor vi har lært at abstrahere fra deres konkrete indhold." Det spøjse består her i, at Faber tilsyneladende bekræfter den pointe, han ytrer skepsis overfor. Jeg kunne næppe have beskrevet mekanismen i den melocentriske vending bedre selv: Den betegner netop det forhold, at fællessangere i dag i udstrakt grad abstraherer fra sangteksters konkrete

indhold. Der er ikke længere noget modsætningsforhold mellem at have et sekulært, postkristent livssyn og så samtidig sidde til maratonsang og synge "Kom, Jesus, snart...".

En årsag til, at musik er så svær at beskrive på en på samme tid faglig og folkelig måde, er at det visuelle skriftsprog har svært ved at indfange den auditivt funderede musik. Nodeskrift er egentlig et forsøg på at servere ørernes kunstart for øjnene. Når jeg nu hilser Fabers indsats for musikkens privilegium så velkomment, piner det mig også at måtte sige, at nodeskriftens lidt akavede utilstrækkelighed i folkelige formidlingsammenhænge også skinner igennem i *Den Danske Sang*. Der opstår lidt målgruppekok, når Faber giver en meget basal indføring i virkningen af mol og dur og dertil benytter pædagogiske nodeeksempler. Hvis man kan læse nodeeksemplerne, kender man formentlig forskel på mol og dur. Og kender man ikke mol fra dur, vil man sandsynligvis heller ikke have ret megen glæde af nodeeksemplerne.

Men så er det jo heldigt, at vi har lydbøger, og Fabers bog findes tillige i en fortræffelig lydbogsudgave, som han selv har indtalt og ikke mindst indsunget/spillet. Musikeksemplerne fungerer meget bedre i lyd end på print.

Faber er ikke bange for at gå i flæsket på en række floskler og

myter om sang. På det sanghistoriske område tager Faber livtag med den sejlivede myte om fællessangens "fødselsdag" den 17. oktober 1838, hvor tilhørere til et foredrag af Grundtvig angiveligt brød spontant ud i sang. Faber påpeger billigvis at denne "fællessangens *Big Bang*", som han træffende døber myten, selvfølgelig er for utrolig til at være sand. Til gengæld kolporteres lidt for troskyldigt fortællingen om, at reformationen lod "evangeliets klare lys skinne igennem". Her ville det have klædt Faber at mobilisere lidt mere af nævnte kritiske indstilling.

Mon der er nogen, der kan føle sig marginaliserede af den store folkelige hype omkring fællessang? Den risiko er Faber opmærksom på og kommer også flere steder ind på det forhold, at når man skaber et "os", skaber man også altid et "dem". Hans svar herpå relaterer sig mest til den risiko, der har at gøre med stemmeskam; altså at man ikke tør eller kan lide at synge. Her forsikrer Faber prisværdigt, at ligesom alle med ben kan gå, kan alle med en stemme synge. Der er dog også en anden, mere principiel eller ideologisk funderet risiko for ekskludering forbundet med fællessang. Jeg tænker her ikke mindst på den nationalisme-lede, nogle føler ved det fædrelandsbesyngende repertoire. Denne del kunne jeg godt have ønsket mig, at Faber

Mon der er nogen, der kan føle sig marginaliserede af den store folkelige hype omkring fællessang? Den risiko er Faber opmærksom på og kommer også flere steder ind på det forhold, at når man skaber et "os", skaber man også altid et "dem".

havde brugt lidt mere krudt på at anerkende. Det bliver lidt for let, når vi spises af med vendinger à la: "For mig er det afgørende, at sangskatten er åben og frivillig. Man skal have lov at vælge den, men også at vælge den fra. Det gør ikke, at den lukker sig. Alle er velkomne." Det er desværre ikke sådan, at alle føler sig velkomne, og den situation udbedrer vi nok ikke ved at postulere det modsatte. Tværtimod, måske.

Den Danske Sang er et flot og tilbørligt bogligt svar på fællessangens store momentum, og Faber skriver om emnet med vid og veloplagthed. Hans ukuelige musikpædagogiske indsats gennem insisteren på musikkens plads er en inspiration.